

Милош М. Ковачевић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

УДК: 81'272(497.11)

СРПСКА ПОЛИТИЧКА ПРИПОМОЋ ПРОМОЦИЈИ ТЗВ. „БОСАНСКОГ ЈЕЗИКА”

Апстракт: У раду се анализирају околности проглашења „босанског језика” мањинским језиком у Србији. Показано је да су српски политичари „босанском језику” статус мањинског језика прибавили заобилазећи критеријум *Европске повеље о регионалним или мањинским језицима* да се регионалним или мањинским језицима могу сматрати само језици „различити од званичног језика те државе”. Пошто је тзв. босански језик само преименовани српски језик, тј. језик чије постојање не потврђује ниједан лингвистички критеријум језичког идентитета, јасно је да је ријеч само о „политичком језику”. У раду се показује које све проблеме изазива неосновано сврставање „босанског језика” у мањинске језике, односно како та политички прибављена а ни на правним ни на лингвистичким критеријумима незаснована мањинска језичка права Бошњаци злоупотребљавају у Србији.

Кључне ријечи: мањински језици, већински језик, српски језик, „босански језик”, Европска повеља о регионалним или мањинским језицима.

Скупштина Србије и Црне Горе донијела је, на својој сједници од 21. децембра 2005. године, Закон о ратификацији *Европске повеље о регионалним или мањинским језицима*, која је сачињена 5. новембра 1992. године у Стразбуру. Закон је објављен у „Службеном листу СЦГ – Међународни уговори”, бр. 18/2005 од 23. 12. 2005. године, и осам дана након тога ступио на снагу. Новине су, међутим, пренијеле изјаву тадашњег министра СЦГ за људска и мањинска права Расима Љајића „да ће од 1. јуна албански, бугарски, босански, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик бити проглашени за регионалне и мањинске језике у Србији, док ће у Црној Гори такав статус добити албански и ромски” (Политика, 5. 3. 2006, 9). Министар је такође нагласио да је „употреба мањинских језика и писама у искључивој надлежности држава чланица СЦГ, које су и дале предлоге за регионалне и мањинске језике” (Политика, 5. 3. 2006, 9), па отуда и толике разлике у језицима које је као мањинске признала Србија с једне стране, и

Црна Гора, с друге. Србија је за мањинске признала десет језика, а Црна Гора од тих десет само два.

На основу чега су Србија и Црна Гора одређивале који језици треба да се прогласе мањинским? Критеријуме су морали преузети из саме Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, односно из њеног члана 1, именованог као „Дефиниција”, а који је сав посвећен одређењу идентификације регионалних или мањинских језика, гдје се мањински језици одређују на следећи начин:

„За потребе ове повеље:

а) ’регионални или мањински језици’ су језици који:

(i) су традиционално у употреби на одређеној територији једне државе од стране држављана те државе који чине бројчано мању групу од остатка становништва те државе и који су

(ii) различити од званичног језика те државе, што не укључује дијалекте званичног језика те државе или језике радника миграната” (Закон 2005:1–2).

Као што се види, три су темељна идентификациона, идентитетска критеријума регионалног или мањинског језика: а) да дати језик „традиционално” употребљава „бројчано мања група становништва” те државе (национално неподударна с већинским становништвом), б) да је дати језик „различит од званичног језика те државе”, и в) да регионални или мањински језик није „дијалекат званичног језика те државе или језик радника миграната”. За проглашење неког језика мањинским, неопходно је дакле да постоји „национална групација становништва” неподударна с већинским становништвом, и да језик те групације није подударан са „званичним језиком државе”, а истовремено да није ни дијалекат званичног језика те државе.

Да ли сви језици које су као мањинске признале Србија или Црна Гора испуњавају сва три критеријума што су критеријуми идентификације мањинских или регионалних језика? За два језика која је за мањинске признала Црна Гора – а то су ромски и албански – неспорно је да испуњавају сва три наведена дефиницијска критеријума. Од десет језика које је мањинским прогласила Србија други критеријум – да је мањински језик „различит од званичног језика те државе” – не испуњавају два језика, и то први и последњи са списка, тзв. босански и хрватски језик.

У овоме раду интересује нас само статус тзв. босанског као мањинског језика у Србији (док ћемо по страни оставити тзв. хрватски, мада су они у погледу непостојања идентитетских лингвистичких критеријума подударни). Основно питање на које је потребно дати одговоре, да би се тзв. босански могао према критеријумима Европске повеље сматрати мањинским у Србији, јесте да ли се „босански језик” може сматрати различитим језиком од српског језика. Јер ако он није различит од српског, онда се изневјерава други критеријум

идентитета мањинског језика, по коме један језик да би био мањински мора бити „различит од званичног језика те државе”. У одређењу односа српског и тзв. босанског језика најбоље се позвати на мишљења бошњачких лингвиста, чиме се избјегава приговор националне „пристрасности” српских лингвиста. А бошњачки лингвисти, сви одреда, унисони су у ставу да се босански језик према критеријумима идентитета језика не може сматрати различитим у односу на српски, односно да су српски и босански само различита имена истога „лингвистичког” језика. Но, послушајмо шта о томе кажу сами муслимански лингвисти. Кренимо од Алије Исаковића, који каже: „Између босанског, хрватског и српског језика нема суштинске разлике. У питању је само право народа да именује језик онако како га је традиционално именовано” (Тошовић, Вониш ред. 2009: 17). Исто мисли и Мидхат Риђановић: „Народ у БиХ говори једним језиком, који својим специфичностима одмах ’упада у уши’ свим људима изван наше земље. Он се сад зове тројако – српски, хрватски и босански” (Риђановић 2013: 41). Ни мишљење Ибрахима Чедића готово да се не разликује од наведених: „У Босни и Херцеговини у службеној употреби су, дакле, босански, хрватски и српски језик. Сваки има своју норму и велику међусобну подударност. У међусобној комуникацији Бошњаци, Хрвати и Срби немају никаквих потешкоћа што често намеће питање да ли се заправо ради о једном језику са три назива, или су заиста три језика” (Тошовић, Вониш ред. 2009: 65). Ханка Вајзовић, пак, констатује да „споразумијевање није угрожено ни међу националним заједницама у БиХ нити међу појединцима као члановима тих заједница” (Тошовић, Вониш ред. 139). Још експлицитнији је став о непостојању разлике Џевад Јахић, који каже: „Они који данас хоће да нађу одговор на питање постоји ли збиља тај босански језик, у принципу су спремни и да га ’признају’ ако им се докаже да постоји. Они лаичком методом хоће да виде у чему се тај језик разликује од тобож ’различитих’ српског и хрватског, или бившег (’неразликвоног’) српскохрватског и да се тада увјере у његово постојање, односно непостојање. [...] Ко зна по који пут у овој књизи понављамо оно што већ једном морамо запамтити: у нашим балканским приликама језик да би био језик не мора се обавезно битно разликовати од другог јер тај разликовни принцип није мјерило постојања, односно непостојања националних језика” (Јахић 1999: 252). Х. Хајдаревић и А. Кршо написали су чак јединствен правописни и граматички приручник „босанског / хрватског / српског језика”, образлажући свој поступак сљедећим разлогом: „Босански језик, хрватски језик, српски језик имају исту основицу (источнохерцеговачки дијалекат новоштокавског типа). С обзиром на то, они су правописно и граматички врло блиски. Разлике постоје у лексици и акцентуацији. Морфолошке разлике су минималне, а на фонетском плану разлика нема, јер сва три стандарда имају исти вокалски и консонантски систем. Наведене чињенице потврђују се у свакодневној језичкој пракси. Говорници који употребљавају

различите стандарднојезичке норме (босанску, хрватску или српску) одлично се разумију, а језик именују као босански језик, хрватски језик и српски језик” (Хајдаревић, Кршо 2013: 21). Дода ли се наведеним подударним ставовима муслиманских лингвиста и готово унисоно мишљење свих лингвиста да се босански језик не може сматрати различитим од српског језика¹, да је он заправо само преименовани српски језик (Ковачевић, Шћепановић 2011: 25–37), поставља се логично питање зашто су и на основу којих критеријума онда српски политичари међу мањинске језике уврстили и тзв. босански².

Разлог је прије свега у томе што се српски политичари готово никад не консултују са српским филолозима у доношењу филолошких одлука, и кад су оне национално врло значајне, каква је нпр. ова који језици могу добити статус мањинских. Српски политичари, готово без изузетка, и тим прије и више ако су на вишој државној функцији, сматрају да их то што имају моћ одлучивања не обавезује ни на какву „хармонизацију” ставова са српском филологијом. И управо тако су поступили и при доношењу списка мањинских језика у Србији, на коме су се ето нашли и „босански” и „хрватски”. Вјероватно се они који су правили тај списак нису ни питали да ли су компетентнији од лингвиста у процјени да ли су два именом различита језика исти или различити. И ето мимо цијеле свјетске лингвистике, мимо србистике и, како смо видјели, мимо унисоних ставова босанскомуслиманских лингвиста одлучили да су српски и тзв. босански различити језици, и да се на тзв. босански не може примијенити дефиницијски критеријум из Европске повеље да мањински језик да би био мањински мора бити „различит од званичног језика те државе”. У овом случају српски су политичари „одокативно”, вјероватно из страначко-ситношићарцијских интереса, одлучили, без икакве консултације са србистичким филолошким ставовима, да је „босански” различит од српског, па су га ставили на списак мањинских језика. За разлику од српских политичара, црногорски политичари тако очито нису сматрали, па се на списку мањинских језика у Црној Гори нису нашли ни „босански”, ни „хрватски” језик.

И не само да су српски политичари на списак мањинских језика ставили и тзв. босански, него су изабрали и „најзахтјевније” обавезе у примјени „права” употребе мањинских језика. У ставу 2. члана 2. Европске повеље каже

¹ Уп. нпр.: „Многима, у свијету и у бившој Југославији, није јасно како могу постојати три језика, кад је толико упадљива језичка блискост трију стандарда” (Менесланд 2005: 518); или пак чињеницу да су јединствену граматику „ансамбла језика” који чине „босански/хрватски/црногорски/српски” језик написали Тома и Осипов (2012).

² И не само босански него и хрватски, јер и за однос тог „језика” према српском један од најпознатијих хрватских лингвиста Иво Прањковић каже да су „на стандардолшкој разини, хрватски, српски, босански, па и црногорски језик различити варијетети, али истога језика. Дакле, на чисто лингвистичкој разини, односно на генетској разини, на типолошкој разини, ради се о једноме језику, и то треба коначно јасно рећи. Ако се нетко с тим не слаже, нека изложи аргументе” (Прањковић 2006: 42).

се да се „по питању сваког од језика који је прецизиран у време ратификације, прихватања или одобравања у складу са чланом 3. свака држава чланица преузима обавезу да примени најмање 35 ставова и подставова одабраних међу одредбама трећег дела Повеље, укључујући најмање три који треба да буду одабрани у члановима 8. и 12. и по један из чланова 9, 18, 11, и 13” (Закон 2005: 2).

А које је од тих ставова за примјену права мањинских језика одабрала Србија. Ево само неких, којих се тичу употребе мањинских језика у образовању и судству као „најосјетљивијим” областима, а чији избор упућују на закључак да је неко свјесно бирао ставове који Србији највише нашкодити могу. Јер између 26 понуђених препорука у образовању, и 15 понуђених у судских поступцима, Србија је бирала укупно 15 „најдемократскијих”.

Тако су српски политичари у оквиру члана 8, који се односи на употребу мањинских језика у образовању, изабрали да се предшколско, основношколско, средње и „техничко или специјалистичко” образовање на мањинском језику примијени „на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним” (Закон 2005: 5–6, ставови а (iv), б (iv), ц (iv)). У оквиру члана 9, који се тиче употребе мањинских језика у судским процесима, изабрани су нпр. ставови 1.а (ii), б (ii), д, и ц став 3, тј. „да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик”, „да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова”; „да предузму мере како би обезбедиле да примена поменутих подставова и било које неопходно коришћење преводилаца не изазива додатне трошкове заинтересованим лицима”, и да „земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике” (Закон 2005: 6).

Зар је онда чудно да се у примјени „босанског” као мањинског језика у образовном и судском систему Србије догађа то што се догађа. Тако су нас новинари обавијестили да је „од почетка ове школске године у већини основних и средњих школа у југозападној Србији, где живе припадници бошњачке мањине, почела настава на босанском језику. О томе су се изјашњавали родитељи ученика првог и петог разреда основних и првог разреда средњих школа; а тамо гдје је с наставом ’закочило’ Бошњачко национално вијеће је „крнуло с кривичним пријавама”. ’Зарадили’ су такве пријаве директори две новопазарске основне школе, затим новопазарске и сјеничке гимназије и директори свих школа у Пријепољу. У новопазарској гимназији ђаци првог разреда, чији родитељи су изразили жељу да им се деца школују на босанском, неколико дана су бојкотовали наставу, и у дворишту школе с транспарентима на којима је писало ’Хоћемо босански’ тражили да остваре своја национална

права. По савету челника Б(ошњачког) Н(ационалног) В(ијећа) деца су се вратила у учионице, али су једно време на часовима ћутала, тражећи тако свој језик. Упућени тврде да су читавом акцијом малих гимназијалаца руководили професори ове школе који су истовремено и функционери БНВ-а. Гимназијалцима, ученицима првог разреда 'због исказане личне храбрости у остваривању законског права на образовање на свом језику', Есад Џуцевић је доделио специјалне дипломе 'Авдо Међедовић' и честитао им 'на овом подвигу'" (Политика, 30. 12. 2013, 1).

Никакве сумње нема да јесте „подвиг“ издејствовати да Влада Србије и њене просвјетне власти – и поред свих лингвистичких доказа да је „босански“ само друго име српскога језика, и да ниједног ни бошњачког лингвисте нема који тврди да је тзв. босански различит од српског језика – негирајући лингвистику као науку дозволе наставу на језику који не постоји³, изневјеравајући и исмијавајући на тај начин не само сопствену филолошку науку него и све оне који имају имало „здраве памети“ па макар она и не била лингвистичка. Зар се онда треба чудити ликујућој констатацији предсједника Бошњачког националног вијећа Есада Џуцевића „да је остваривање права Бошњака у Србији у вртоглавом успону што је крунисано увођењем наставе на босанском језику у основне и средње школе“ (Политика, 30. 12. 2013, 1). Џуцевић ће, нормално, на том „подвигу“ захвалити онима из српских просвјетних власти који су – радећи у корист српске филолошке и просвјетне штете – омогућили увођење наставе на лингвистички непостојећем „босанском језику“. Тако је јавност сазнала да су од стране Бошњачког националног вијећа „за допринос у остваривању права Бошњака на образовање на свом матерњем језику сребрне плакете додијелене копредсједницима радне групе за имплементацију модела наставе на босанском језику, помоћници министра за образовање Весни Фили и државном секретару у Министарству Мухидину Фијуљанину“⁴. Имају ли, заиста, право политичари на овај начин игнорисати став цијеле филолошке науке, и свјесно радити против српских националних филолошких интереса. У земљи Србији очито је све могуће! Могуће је да помоћница министра просвјете

³ А што најбоље одсликава афоризам Александра Чотрића: „Ко говори босански и црногорски језик, тај сигурно зна и амерички, аустријски, бразилски и аргентински“. (Политика, 27. 7. 2014, 22).

⁴ <<http://www.sandzacke.rs/vijesti/drustvo/zlatne-plakete-erdoganu-i-izetbegovicu-srebrne-fili-i-fijuljaninu/>> Весна Фила и Мухидин Фијуљанин ниси једини службеници Владе Републике Србије које Бошњачко национално вијеће награђује за допринос унапређивању и провођењу „бошњачких права“. Наиме, награђени су још и Слободан Вуксановић, и Борис Тадић (први је био министар просвете Републике Србије а други председник Републике Србије), и то „Плакетом Бошњачког националног вијећа“, која се „додељује институцијама и појединцима за изузетан допринос у заштити и унапређењу положаја и остваривања права и слобода санџачких Бошњака. Досадашњи добитници Плакете су: др Слободан Вуксановић (2008), Турска агенција за међународну сарадњу и развој – ТИКА (2009), Борис Тадић (2010), Сулејман Тихић (2010), Сулејман Угљанин (2010), и Алија Џоговић (2011)“ <<http://www.bnv.org.rs/obiljezja/nagrada/>>

и државни секретар Министарства просвете Србије директно негирају ставове србистике као науке и још директније разграђују српски образовни систем. Очито је да Бошњаци у подршци против српскога а за „босански језик” имају своје „приватне Србе”.

Још већу карикатуралност, и нимало мању националну штету, производи употреба „босанског” као мањинског језика у вођењу управног поступка и/или судског спора, што су им омогућава избор „судских права” који су начинили српски политичари при ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима. Новине су нас посљедњих мјесеци бомбардовале „невјероватним” чињеницама. Тако смо сазнали да је у Чачку извјесни Маид Башовић, возач из Пријепоља, по учињеном тешком саобраћајном прекршају одбио да да изјаву на српском језику, тражио изузеће судије за прекршаје, и захтијевао тумача за босански (Политика 1. 3. 2014, 1). Сазнали смо такође да се „судови у Пријепољу суочавају се с необичним проблемом да велики број предмета у Основном и Прекршајном суду годинама чека судског тумача за босански језик. Готово је истовјетна ситуација и у Новом Пазару, Тутину и Сјеници, где је поред српског, у службеној употреби и босански језик, али будући да судских тумача за тај језик нема, прети блокада рада судова” (Политика, 30. 3. 2014, 10). И ту није крај, сазнали смо да се и Срби користе тим бошњачким „правом” да траже преводиоца који ће „тужбу”, „жалбу” и „кривицу” са српског да преведе у „тужбу”, „жалбу” и „кривицу” на босанском, а чега се „први досетио (2010) адвокат који је бранио представнике ИЗУС муфтије Муамера Зукорлића. Затражио је тумача на босанском, уз аргумент да клијенти не разумеју српски и тако им ’везао руке’” (Вечерње новости, 5. 3. 2014, 8). Наиме, новине нас обавјештавају да „тумаче за босански језик не траже само Бошњаци, већ у последње време то чине и поједини Срби, под изговором да је то неопходно због адвоката бошњачке националности које ангажују” (Политика, 30. 3. 2014, 10).

Тако „босански језик многе криминалце држи на слободи, казне за туче, увреде и саобраћајне прекршаје застаревају, а предмети се гомилају у судовима Рашке области. Досетили су се Бошњаци, па су на српском занемели и на суђењима у осталим деловима Србије, а на босански нема ко да им преводи” (Вечерње новости, 5. 3. 2014, 8).

А како држава Србија рјешава дати проблем? Због мира у кући, због одржања „вртоглавог успона права Бошњака у Србији”, она и не размишља да поново прочита ратификовану Повељу, да се позове на њен члан 2, који државу обавезује да примијени одредбе Повеље на својој територији само за језике „који су у складу са дефиницијом садржаном у члану 1”, и да са списка мањинских језика избрише оне који то нису по дефиницији из саме Повеље (Закон 2005: 2). А „босански језик” то, више је него очигледно, није.

Или је држави Србији лакше да, по захтјеву Бошњачког националног вијећа, „распише конкурс за судске тумаче за босански”, чији би „ангажман пао на терет државе и то по цени од 1.200 динара за сваки започети сат суђења и 600 динара за сваку преведену страницу текста”. („А увођење босанског у школе, суднице и друге институције Рашке области већ кошта милионе евра”). Уз то се очекује да Влада Србије Бошњацима испуни захтјеве да „обезбеди радна места за нове наставнике који ће мале Бошњаке учити на матерњем”, и да обезбиди за све ђаке „који се одреде за школовање на босанском добију све уџбенике на овом језику”. А Бошњачко национално вијеће сматра да – „осим оних са националним елементима, попут матерњег језика или историје” – на „босански” преведу и уџбеници „за стручне предмете: за економију, машинство, физику, хемију, биологију... На списку књига које чекају преводјење су чак и алгоритамске таблице” (Вечерње новости, 21. 3. 2014, 4).

Будући да Бошњаци у Влади увијек имају неког утицајног „приватног Србина” готово да не треба сумњати да ће српска влада бошњачким захтјевима и изаћи у сусрет. И опет у корист сопствене штете! Са несагледивим посљедицама.

Остаје само нада да ће садашња Влада држати до филолошких националних интереса, да ће се држати слова међународних закона које је ратификовала, и да те законе неће „одокативно” тумачити и примјењивати у корист властите штете као до сада. Једном ријечју, кад је у питању проблем мањинских језика, Влада мора са списка тих језика скинути оне који то нису по дефиницији саме Европске повеље о регионалним и мањинским језицима. Тиме ће она показати да јој је стало колико до одбране националних филолошких интереса, толико, ако не и више, до одбране принципа европског законодавства. Тиме ће истовремено показати да ће јој европски стандарди бити изнад политичких страначко-шићарцијских интереса. А све то довешће до укидања српске припомоћи босанској коби српскога језика, без које ове накарадне и карикатуралне проводбе европских права мањинских језика, и то оних који то ни по једном критеријуму нису, не би могло бити, и што је још значајније – више никада неће моћи бити.

И можда за крај, нек се Влада Србије упозна с једним самоочигледним аргументом највећег муслиманског лингвисте Мидхата Рићановића, о томе како је извјесна Фатима Пелесић-Муминовић преписала од корица до корица један уџбеник српскога, односно српскохрватског језика именујући га „босанским”, чиме је Бошњаке, како каже Рићановић, „обрукала у суседној држави”. Но почујмо Рићановића: „Наша Фата је, наиме, још 1997. сјела и преписала од корица до корица један београдски уџбеник српскохрватског за странце. Сваки лопов настоји да прикрије свој лоповлук, али Фата се није ни толико потрудила (а и што би се трудила, кад необразованим Босанцима можете подвалит’ шта год хоћете)” (Рићановић 2013: 60). Дешавања с „босанским

језиком” као мањинским у Србији као да демантују такву „могућност подвале” о којој говори Риђановић, него напротив дају за право ријечима Милована Данојлића да „захтев оног невољника из југозападног кутка земље да му се судски списи преведу на ’његов’ (бошњачки?) језик и није тако неразуман како у први мах изгледа. Право је сваког преступника да се служи идиомом који најбоље разуме, а кривотворитељима је, природно, најближи кривотворен језик. Добро да није тражио да му се судија обраћа на лоповском жаргону” (Данојлић 2014: 68).

Међутим, као да српска Влада и њене просвјетне институције не хају за лингвистичке критеријуме неопостојања босанског као мањинског језика, па игнорантски настављају да се инате с властитом филологијом и дају припомоћ бошњачким захтјевима. Тако нас новине обавјештавају да су „на седници Н[ационалног] П[росветног] С[авета] [6. 5. 2014], без полемике и замерки, усвојени поједини учбеници за други и шести разред наставе на бошњачком језику, као и наставни планови и програми. Настава на бошњачком језику је у првом и петом разреду основне и првом средње школе, а од септембра ће бити проширена и на други и шести разред” (Вечерње новости, 7. 5. 2014, 4). Тако смо дошли и до тога да су „у основним и средњим школама у Новом Пазару, Сјеници и Тугину на крају наставне године први пут издата сведочанства на босанском језику” (Политика, 2. 7. 2014, 7).

Влада и њене институције неће чак да поштују ни препоруку да се у „симболичкој функцији” бошњачка варијанта српског језика не зове „босански” него „бошњачки” језик, како је то предложио Одбор за стандардизацију српског језика (Одлука 1998: 174–177), а на што је државне институције морала да упозорава и најстарија српска културна институција – Матица српска. Наиме, „председник Матице српске Драган Станић скренуо је пажњу државним органима Србије, а посебно надлежним министарствима да је неприхватљиво користити поглешан назив ’босански језик’ уместо ’бошњачки језик’”, будући да је и „Одбор за стандардизацију српског језика правовремено усвојио социолингвистички засновану одлуку да је за српску културу једино прихватљив термин бошњачки, а не босански језик”.⁵ Било би чудно да се неко из државних, посебно просвјетних органа Србије огласио поводом тог захтјева, али зато није чудо да су негативна реаговања дошла из Новог Пазара, и да их јавности саопштава управо Бошњачко национално вијеће. Тако је муфтија Муамер Зукорлић изјавио „да саопштење Матице српске дјелује апсурдно и неприхватљиво, те да неодољиво подсећа на вријеме које ’нико ко здраворазумски размишља на Балкану не прижељкује’. И нека Матици српској не смета босански језик којим говоре њихови сусједи, као што нама Бошњацима не смета српски језик којим говоре наше комшије”, закључио је

⁵ <<http://www.pressrs.ba/sr/promo/promocija/story/41797/Press+RS+Android+aplikacija!.html>>

Зукорлић.⁶ И Друштво за босански језик и књижевност критиковало је став Управног одбора Матице српске у Новом Саду да је за српску културу једино прихватљив термин бошњачки, а не босански језик. „То друштво, у саопштењу које преноси Бошњачко национално веће (БНВ), изразило је оштар протест и неслагање поводом тог става Управног одбора Матице српске. У саопштењу се наводи и да је ратификацијом Европске повеље о регионалним и мањинским језицима, 21. децембра 2005. године, босански језик верификован као један од десет мањинских језика у службеној употреби у Србији. Додаје се и да је ’захваљујући партнерском односу БНВ и Министарства просвете, науке и технолошког развоја, 21. фебруара 2013. године, почела имплементација наставе на босанском језику у основним и средњим школама у Санџаку у 35 установа са 4.088 ученика’”.⁷

И Зукорлић и Друштво за босански језик и књижевност пренебрегавају, међутим, чињеницу да ниједан народ не мора прихватити назив за језик који је у обичају код другог народа. Сваки дан би се онда Срби или Бошњаци судили са Нијемцима што њихов језик не зову *gojč* (*Deutsch Sprache*), како га Нијемци зову, него га зову *немачки/њемачки језик*. Или зашто се Словенци не буне што Бошњаци и Срби њихов језик не зову *словенски*, како га они зову, него га зову *словеначки*. Таквих примјера у свијету није мали број. Из тих разлога захтијевати од једног народа да језик другог народа у свом језику зову по диктату тог другог народа представља научни парадокс, да не кажемо нонсенс. А још је већи нонсенс, не што то не схватају и не прихватају санџачки муслимани или Бошњаци, него зашто то не схватају и не прихватају државни и просвјетни органи Србије, на које се једино као исхордиште и основ свог „права” санџачки Бошњаци и позивају.

Такав став државних органа Србије према мањинским, као и „мањинским”, језицима довео је до тога да „ни Устав, ни закони не обавезују држављане Србије да морају да говоре српски језик, иако је у највишем правном акту он уписан као службени. Многи представници мањина проживе цео век а да не прозборе ни реч на српском. То постаје посебно изражено међу децом која уче матерњи, али не и службени језик. Ово је посебно изражено откада је Србија 2005. године усвојила и ратификовала Европску повељу о мањинским и регионалним језицима, која гарантује службену употребу мањинског језика” (Вечерње новости, 13. 4. 2014, 7). Зар се онда треба чудити што нико није реаговао на изјаву шефа посланичког клуба Савеза војвођанских Мађара Балинта Пастора, који је „за Танјуг рекао да не зна у ком пропису пише да припадници националних мањина морају да говоре српским језиком, али и

⁶ <<http://www.cdm.me/svijet/region/zukorlic-pita-maticu-srpsku-bosanski-ili-bosnjacki-srpski-ili-vlaski>>

⁷ <http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/drustvo-za-bosanski-jezik-protiv-stava-matice-srpske_478777.html>

да то не значи да у сопственом интересу не треба да савладају језик земље у којој живе” (Политика, 14. 5. 2014, 6). Али су зато улиједиле врло оштре осуде контраизјаве председника Покрајинског одбора ДСС Миленка Јованова „да ће та странка формирати ’језичке патроле’ којима ће утврдити у колико насељених места, посебно на северу Бачке, грађани мађарске националности не говоре српским језиком. То ће, како је рекао, бити учињено по угледу на ’језичке патроле’ које је најавио Национални савет Мађара, а које ће обилазити места по Војводини и утврђивати да ли се поштује вишејезичност у називу званичних институција” (Вечерње новости, 14. 5. 2014, 5). „Први човек скупштинског Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова Мехо Омеровић је такву иницијативу окарактерисао као ’срамну и веома опасну’” (Вечерње новости, 14. 5. 2014, 5). Срамотно је, дакле, тражити да у земљи Србији свако зна српски као већински језик?! Зато и није чудо што ваљда само у земљи Србији може да се деси да онај „ко говори само српски језик на северу Баната и Бачке могао би да остане и гладан и жедан. У кафићу у Малом Иђошу ’бледо’ су нас гледали када смо затражили киселу воду, на трафици у Орому узалудно смо објашњавали на српском да желимо допуну за мобилни телефон, а у Малим Пијацама нико на улици није разумео када смо питали за правац” (Вечерње новости, 13. 4. 2014, 7).

Све наведено указује на само једно: да је Република Србија данас талац својих лингвистички неписмених политичара. Али ако неће да се консултују са филолозима, добро би било да се замисле над констатацијом једног од највећих и најпознатијих српских историчара, Милорада Екмечића, који поводом ове српске језичке рошомонијаде написа да данас „уместо језика, влада принцип – барем на тлу бивше Југославије – да је нација заједница истог веровања и посебно цркве. Најбоља дефиниција хрватског језика била би да је то ’генетски модификовани српски језик’. Уместо ’корисно, хасновито’, измислили су ’учинковито’. Црногорски језик није срамота једног народа, српске нације и неписмене интелигенције, него срамота цивилизације. Новине пишу да у Рашкој области неки траже да им се све са српског преведе на бошњачки. Бити будала на Балкану је данас врлина и испољавање права човека” (Екмечић 2014: 3).

Екмечић се, међутим (да ли намјерно?), не упита ко је заправо с босанским као мањинским језиком у Србији испао будала!

ЛИТЕРАТУРА

А) АУТОРСКИ ТЕКСТОВИ

Вајзовић 2008: Hanka Vajzović, *Jezik i nacionalni identiteti*, Sarajevo: Fakultet političkih nauka, 2008.

Данојлић 2014: Милован Данојлић, *Огломци из Дневника: Посмртни остаци заједничке државе*, Печат, 25. 4. 2014, 68.

Екмечић 2014: Милорад Екмечић, Србији би историја могла да се понови, *Вечерње новости*, 3. 8. 2014, 3.

Закон 2005: Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, *Службени лист СЦГ – Међународни ујовори*, бр. 18/2005 од 23. 12. 2005. године.

Јахић 1999: Dževad Jahić, *Bosanski jezik u 100 pitanja i 100 odgovora*, Сарајево: Лјилјан.

Ковачевић, Шћепановић 2011: М. Ковачевић, М. Шћепановић, *Српски језик у врлоу љолийике*, Никшић: Издавачки центар Матице српске Друштва чланова у Црној Гори.

Менесланд 2005: Svein Mønnesland, Od jezičkog standarda do trostandardne situacije, u zborniku *Jezik u Bosni i Hercegovini*, ur. S. Mønnesland, Сарајево, Oslo: Institut za jezik u Sarajevu, Institut za istočnoevropske i orijentalne studije u Oslu, 481–524.

Милков 2014: Др Драган Милков, *Стајуи Војводине, симболика и љежње*, Печат, 25. 7. 2014, 9.

Одлука 1998: Одлука бр. 1 Одбора за стандардизацију српског језика, у: *Кновој љисменоси*, приредио Радојко Гачевић, Београд: Научна књига, 173–187.

Павловић 2014: Миливоје Павловић, *Босански на Шар-љланини*, *Вечерње новости*, 17. 9. 2014, 16.

Прањковић 2006: Ivo Pranjković, Hrvatski i srpski su jedan jezik, *Slobodna Dalmacija*, Split, 7. 2. 2006, 42–43.

Риђановић 2013: Midhat Ridanović, *Ridanović o jeziku i još nekim stvarima iz Tamnog Vilajeta*, Сарајево: аутор, 2013.

Стевановић 2014: Маријана Стевановић, *Bosanski i bošnjački*, *Danas*, 11. 4. 2014, 12.
Танасковић 2014: Дарко Танасковић, *Двосекли мач језика*, *Вечерње новости*, 10. 3. 2014, 4.

Тома, Осипов 2012: Paul-Louis Thomas, Vladimir Osipov, *Grammaire du bosniaque – croate–monténégrin–serbe*, Paris: Institut d'études slaves.

Тошовић, Вонис (ред.) 2009: Branko Tošović, Arno Wonisch (ur.), *Bošnjački pogledi na odnose između bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika*, Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität, Сарајево: Institut za jezik, 2009.

Хајдаревић, Кршо 2013: Hadžem Hajdarević, Aida Kršo, *Pravopisni priručnik bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika sa osnovama gramatike*, Сарајево: Institut za jezik, 2013.

Б) ТЕКСТОВИ ИЗ НОВИНА

1. *Десет језика за мањине*, *Политика*, 5. 3. 2006, 9.

2. *Напраде за бојкој насљаве на српском језику*, *Политика*, 30. 12. 2013, 1.

3. *Не разумем, ја сам Босанац*, *Политика* 1. 3. 2014, 1. и 8.

4. *Српски уче као сирани*, *Вечерње новости*, 15. 4. 2014, 5.

5. *Уљанин: Све владе имале су „љривајине Бошњаке”*, *Политика*, 28. 4. 2014, 7.

6. *Полийика увела босански*, *Вечерње новости*, 18. 4. 2014, 5.

7. *Како љревеси оиљужницу са српској на босански*, *Политика*, 21. 3. 2014, 7.

8. *Висока цена за босански*, *Вечерње новости*, 21. 3. 2014, 4.

9. *Тужба се на босанском језику каже груџачије*, Вечерње новости, 5. 3. 2014, 8.
10. *Шта ће ми судски јуџмач да ми каже да сам Симо*, Политика, 7. 3. 2014, 15.
11. *Босански језик блокирао судове*, Политика, 30. 3. 2014, 10.
12. *У Србији живе и раде али српски не говоре*, Вечерње новости, 13. 4. 2014, 7.
13. *Остају три часа српској недељно*, Вечерње новости, 7. 5. 2014, 4.
14. *Осуда најаве „језичких џајрола”*, Политика, 14. 5. 2014, 6.
15. *„Језичке џајроле” џо Војводини*, Вечерње новости, 14. 5. 2014, 5.
16. *Брани се на мајтерњем да не би разумео суд*, Политика, 14. 7. 2014, 9.
17. *Издајта сведочанства на босанском језику*, Политика, 2. 7. 2014, 7.
18. *Немањи, Вуку, Змају џрејти избацивање из новозазарских школа*, Политика, 2. 7. 2014, 15.
19. *Мањинама у Србији и већина да џозавиди*, Вечерње новости, 31. 8. 2014, 4.

В) ТЕКСТОВИ СА ИНТЕРНЕТА

1. *Nagrade Bošnjačkog nacionalnog vijeća* <<http://www.bnv.org.rs/obilježja/nagrade/>> (pristup: 29. 4. 2014.)
2. *Zlatne plakete Erdoganu i Izetbegoviću, srebrne Fili i Fijuljaninu* <<http://www.sandzacke.rs/vijesti/drustvo/zlatne-plakete-erdoganu-i-izetbegovicu-srebrne-fili-i-fijuljaninu/>> (pristup: 29. 4. 2014.)
3. *Мајица српска: Нује „босански” нејо „бошњачки језик”* <<http://www.pressrs.ba/sr/promo/promocija/story/41797/Press+RS+Android+aplikacija!.html>> (приступ 11. 5. 2014)
4. *Društvo za bosanski jezik protiv stava Matice srpske* <http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/drustvo-za-bosanski-jezik-protiv-stava-matice-srpske_478777.html> (pristup: 11. 5. 2014).
5. *Bosanski ili Bošnjački, Srpski ili Vlaški* <<http://www.cdm.me/svijet/region/zukorlic-pita-maticu-srpsku-bosanski-ili-bosnjacki-srpski-ili-vlaski>> (pristup: 11. 5. 2014)

Miloš M. Kovačević
University of Belgrade
Faculty of Philology

SERBIAN HELP FOR THE PROMOTION OF THE “BOSNIAN LANGUAGE”

Summary: In the paper we analyse the circumstances of proclaiming the “Bosnian language” as the minority language in Serbia. It is shown that Serbian politicians have given to the “Bosnian language” this status by not taking into consideration the criteria of *the European Charter for Regional or Minority Languages* which says that the regional or minority languages are “different from the official language(s) of that State”. Since the

Bosnian language is congruent to Serbian, because it is only the renamed Serbian language, that is, it is the language which existence is not confirmed by any linguistic criteria or identity. For this reason, it is clear that it is only the “political language” and it is not able to fulfil the criteria for the minority languages given by the European Charter.

In the paper we show which problems are caused by the groundless classification of the “Bosnian language” into the minority language and how these groundless political rights are misused by Bosnians in Serbia who are blocking the trials by demanding the translator for the so called “Bosnian language”, then they ask the same rights as the other legal minority languages and above all they claim that the “Bosnian language” should be used as the political name for the Serbian in all Serbian institutions.

Key words: minority languages, the language of majority, the Serbian language, “Bosnian language”, the European Charter for Regional or Minority Languages.